

**Informatīvais ziņojums par
Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda
novēršanai kārtējo ziņojumu par vizīti Latvijā 2011.gada 5.-15.septembrī
rekomendāciju izpildi**

Labklājības ministrijā 2012.gada 3.aprīlī tika saņemta Ārlietu ministrijas vēstule ar uzdevumu sniegt informāciju par Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (turpmāk - Komiteja) kārtējā ziņojumā par vizīti Latvijā 2011.gada 5.-15.septembrī rekomendāciju izpildi līdz š.g. 20.augustam.

Kopš 1998.gada 1.jūnija Latvijas Republikā ir spēkā Eiropas Konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu (turpmāk - Konvencija). Konvencijas ratificēšana uzlika Latvijas Republikai saistības ievērot Konvencijas izvirzītās prasības un ziņot par veiktajiem pasākumiem pārkāpumu novēršanā slēgta tipa iestādēs (ieslodzījuma vietās, policijas īslaicīgās aizturēšanas izolatoros, psihoneiroloģiskās slimnīcās, ārvalstnieku uzturēšanās centros u.c.). Papildus minētām iestādēm, Komiteja apmeklēja arī tādas, kuras saskaņā ar nacionālo likumdošanu netiek uzskatītas par slēgta tipa iestādēm, bet kurās personām tiek ierobežota brīvība, t.sk. ilgstošās sociālās aprūpes institūcijās. Vizītes laikā Komiteja izvērtēja, vai pastāv apstākļi, kas varētu liecināt par spīdzināšanas, necilvēcīgas vai pazemojošas apiešanās vai soda gadījumiem institūcijās. t.i., izvērtēja vispārējos apstākļus institūcijā, novēro personāla izturēšanos pret klientiem, kā arī intervēja klientus, lai uzklautātu to sūdzības par vispārējiem apstākļiem konkrētajā institūcijā. Noslēdzot vizīti, Komitejas pārstāvji sagatavo ziņojumu, sniedzot dalībvalstij konkrētas rekomendācijas, ar mērķi nostiprināt institūciju klientu tiesību ievērošanu, tādējādi mazinot spīdzināšanas, pazemojošas rīcības vai soda gadījumu iespējamību. Saskaņā ar Eiropas Konvencijas par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanas 11.panta 1.daļu Komitejas vizītes ietvaros iegūtajai informācijai, tās gala ziņojumam un konsultācijām ar attiecīgo valsti ir ierobežotas pieejamības statuss līdz brīdim, kad valsts lemj par šī statusa atcelšanu.

Kopš Latvijas Republikas pievienošanās Konvencijai, Komitejas eksperti Latvijas Republiku ir apmeklējuši četras reizes – 1999., 2002., 2004. un 2007.gadā.

Savas piektās vizītes laikā Latvijā, Komitejas delegācija 2011.gada 12. un 13.septembrī apmeklēja Labklājības ministrijas pakļautībā esošo Valsts sociālās aprūpes centra „Kurzeme” filiāli „Iļģi” (turpmāk - VSAC „Kurzeme” filiāle „Iļģi”) un, izvērtējot vispārējos sadzīves apstākļus tajā, norāda Labklājības ministrijai uz sekojošo:

1. Vizītes laikā Komitejas eksperti tika informēti, ka deinstiālizācija ir viena no Latvijas varas iestāžu prioritātēm, tomēr tās ieviešana ir aizkavējusies esošās ekonomiskās krīzes dēļ. Komitejas eksperti nepiekrīt faktam, ka ievērojami finanšu resursi (t.sk. no ES Struktūrfondu līdzekļiem) tiek ieguldīti, lai nostiprinātu VSAC „Kurzeme” filiālē „Iļģi” esošo institūciju, tā vietā, lai īstenotu dzīvē Ministru kabinetā pieņemtajā dokumentā „Programma sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu attīstībai personām ar garīga rakstura traucējumiem 2009.-2013.gadam” paredzēto. Proti, minētā Programma tika izstrādāta ar mērķi - attīstīt personu vajadzībām atbilstošus sociālās aprūpes pakalpojumus un tās ietvaros bija paredzēts sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus personām ar garīga rakstura traucējumiem attīstīt divos virzienos:

- Valsts sociālās aprūpes centru darbības sakārtošana un sociālās aprūpes pakalpojuma kvalitātes paaugstināšana.
- Alternatīvās sociālās aprūpes pakalpojumu attīstība (esošo pakalpojumu pilnveidošana un jaunu izveidošana) pašvaldībās.

LMZino_150612_Komiteja: „Informācija par Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai kārtējo ziņojumu par vizītes Latvijā 2011.gada 5.-15.septembrī rekomendāciju izpildi”

Denkoni fei tās aran pamatojums 9 LM 30.03.2013. vēstule nr. 21-13/500
I.Stafecka
09.12.2024.

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Komiteja rekomendē Latvijas varas iestādēm ievērot savus iepriekš paredzētos uzstādījumus un reorganizēt aprūpes sistēmu personām ar garīgās attīstības traucējumiem.

2. VSAC „Kurzeme” filiāles „Ilģi” klienti Komitejas ekspertiem norādīja uz atsevišķiem faktiem par institūcijas darbinieku sliktu izturēšanos pret klientiem (mutvārdu aizvainojumi, rupja vai nepieklājīga izturēšanās no institūcijas darbinieku puses). Tādējādi, Komiteja norāda uz ļoti zemu institūcijas personāla profesionālās izglītības līmeni, kas traucē nodrošināt klientiem nepieciešamo sociālo aprūpi un atbalstu un uzsver, ka liela uzmanība būtu jāpievērš tieši darbinieku profesionālām apmācībām.

3. Komitejas eksperti secināja, ka VSAC „Kurzeme” filiālē „Ilģi” ir sastopami vardarbības gadījumi starp klientiem un uzskata, ka tie ir saistīti ar VSAC „Kurzeme” filiālē „Ilģi” pastāvošo klientu izvietojuma praksi istabās, proti - kad klienti ar garīga rakstura traucējumiem tiek izvietoti vienās telpās kopā ar klientiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem. Komitejas delegācijas eksperti ir pārliecināti, ka šāda institūcijā pastāvošā prakse nav labvēlīga klientiem un jānodrošina nepieciešamie pasākumi, lai klienti ar garīga rakstura traucējumiem netiktu izvietoti vienā nodaļā ar klientiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem. Papildus, institūcijas darbinieku klātbūtnei ir jābūt garantētai nepārtraukti, ieskaitot nakts stundas, brīvdienas un svētku dienās, jo minētā prasība filiālē „Ilģi” nav nodrošināta.

4. Pēc Komitejas ekspertu vērtējuma, VSAC „Kurzeme” filiālē „Ilģi” medicīnas darbinieku (galvenokārt, psihiatra un ģimenes ārsta) trūkums ir vērtējams kā nopietna problēma, jo vairāk nekā 120 klientiem ir noteikta diagnoze šizofrēnija. Pašreiz esošais darbinieku skaits attiecībā uz psihiatrijas jomā apmācītajām medicīnas māsām un aprūpētājiem nav pietiekošs, lai pievērstu nepieciešamo uzmanību visiem klientiem. Tādējādi, Komiteja rekomendē veikt nepieciešamās darbības, lai palielinātu gan medicīnas, gan aprūpes personāla skaitu. Papildus minētajam, ir ievērojami jāpalielina kvalificētu aprūpētāju skaits un jānodrošina klientu rehabilitācija.

5. Izvērtējot VSAC „Kurzeme” filiālē „Ilģi” klientiem sniegtos medicīniskos norādījumus un izrakstītos medikamentus, Komitejas ekspertiem radās bažas par iespējamām riskiem attiecībā uz klientu veselības stāvokļa pasliktināšanos. Tādējādi, klientus būtu nepieciešams nosūtīt uz konsultācijām vai apskatēm pie speciālistiem veselības aprūpes centros vai slimnīcās. Papildus, Komitejas eksperti rekomendē nodrošināt VSAC „Kurzeme” filiāles „Ilģi” klientiem nepieciešamos zobārstniecības pakalpojumus.

6. Pēc Komitejas ekspertu novērojumiem, lielākā daļa no klientiem, ieskaitot personas ar intelektuālās attīstības traucējumiem, saņem tikai un vienīgi psihiatriska rakstura aprūpi (t.i. pilnu medikamentozu devu), nesaņemot individuālajām vajadzībām nepieciešamo sociālo rehabilitāciju. Komitejas eksperti, radās iespaids, ka ne visiem VSAC „Kurzeme” filiāles „Ilģi” klientiem tiek nodrošināta iespēja veikt ikdienas pastaigas svaigā gaisā un saturīgi pavadīt brīvo laiku. Minētie fakti apstiprinājies arī sarunās ar VSAC „Kurzeme” filiāles „Ilģi” darbiniekiem, kuri norādīja, ka ikdienas pastaigās svaigā gaisā netiek vesti klienti. Tādējādi, Komitejas eksperti uzskata, ka VSAC „Kurzeme” filiālē „Ilģi” jānodrošina klientu vajadzībām nepieciešamā sociālā rehabilitācija un brīvā laika pavadīšanas iespējas.

7. Komiteja rekomendē nodrošināt, lai VSAC „Kurzeme” filiālē „Ilģi” pēc iespējas vairāk klientu saņemtu psiholoģiska rakstura un darba terapijas aktivitātes atbilstoši viņu spējām. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš resocializācijas programmām, kas sagatavotu klientus potenciālai dzīvei un iekļaušanai sabiedrībā. Lai sasniegtu šo mērķi, institūcijā būtu nepieciešams nokomplektēt atbilstošas kvalifikācijas darbiniekus.

LMZino_150612_Komiteja: „Informācija par Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai kārtējo ziņojumu par vizīti Latvijā 2011.gada 5.-15.septembrī rekomendāciju izpildi”

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

8. Atsevišķos gadījumos Komitejas delegācijai radās šaubas par ticamību, ka klienti ir piekrituši ievietošanai VSAC „Kurzeme” filiālē „Iļģi”. Līgums starp klientu un institūciju par pakalpojumu sniegšanu ir sagatavots tādā veidā, ka personai bez juridiskām zināšanām ir grūtības to saprast, nerunājot par personām ar intelektuālās attīstības traucējumiem. Turklāt, atsevišķi institūcijas darbinieki ir atzinuši, ka ņemot vērā klientu īpatnības, viņu piekrišana ievietošanai institūcijā netika pārbaudīta un ievietošanas procedūrai bija formāls raksturs. Komiteja uzskata, ka klientu ievietošanas procedūrai VSAC „Kurzeme” filiālē „Iļģi” (kā arī jebkurā līdzīgā institūcijā Latvijā) ir jābūt patiesai un informētai. Savukārt, līgumam par pakalpojuma sniegšanu institūcijā ir jābūt klientam saprotamam, bet nepieciešamības gadījumā, klientam būtu jāizskaidro tā saturs.

9. Komiteja secinājusi, ka VSAC „Kurzeme” filiālē „Iļģi” ir notikušas iekšējās pārbaudes no Labklājības ministrijas puses, kā arī notika Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes (2010.gadā). Līdz ar to, Komiteja aicina Latvijas varas iestādes nodrošināt regulāras pārbaudes VSAC „Kurzeme” filiālē „Iļģi” (kā arī visās pārējās sociālās aprūpes institūcijās Latvijā), kuras veiktu neatkarīgās varas institūcijas.

Papildus minētajām rekomendācijām par nepieciešamību uzlabot VSAC „Kurzeme” filiāles „Iļģi” klientu tiesību aizsardzības sistēmu, Komitejas eksperti norādīja arī uz citām nepilnībām institūcijā, kas būtu novēršamas tuvākajā laikā.

Vienlaikus informējam, ka savas iepriekšējās vizītes laikā Latvijā 2007.gadā, Komitejas eksperti jau bija apmeklējuši Labklājības ministrijas pakļautībā esošo Sociālās aprūpes centru „Kraščiņi” un Komitejas pārstāvjiem bija atsevišķi ieteikumi un rekomendācijas par nepieciešamību uzlabot klientu tiesību aizsardzības sistēmu, kā arī pilnveidot vispārējos apstākļus institūcijā, kuri arī tika iekļauti Komitejas 2007.gada vizītes Gala ziņojumā par Latviju. Kā būtisks fakts jānorāda, ka 2007.gada Komitejas rekomendācijas Labklājības ministrijas pakļautībā esošajos valsts sociālās aprūpes centros līdz šim nav bijis iespējams izpildīt tieši samazinātā finansējuma dēļ.

Tādējādi secināms, ka visi iepriekš minētie trūkumi, klientiem sniegtās ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas jomā, uz kuriem 2011.gada vizītes laikā Latvijā norādīja Komitejas eksperti, joprojām pastāv arī visos pārējos Labklājības ministrijas pakļautībā esošajos valsts sociālās aprūpes centros.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, lai ieviestu Komitejas rekomendācijas, Labklājības ministrija ir izstrādājusi Informatīvo ziņojumu „Par situācijas stabilizēšanu valsts sociālās aprūpes centros” (turpmāk - Informatīvais ziņojums) un Ministru kabineta sēdes protokollēmuma projektu, kas izstrādāti atbilstoši Ministru prezidenta 2012.gada 24.aprīļa rezolūcijai Nr.111-1/28 „Par informatīvā ziņojuma par situāciju valsts sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas iestādēs, nodrošinot pakalpojumu cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, un priekšlikumiem situācijas uzlabošanai”. Ministru kabineta rīkojuma projektā ir paredzēta papildus finansējuma piešķiršana minētajā informatīvajā ziņojumā norādīto problēmjautājumu risināšanai. Saskaņā ar Ministru prezidenta 2012.gada 5.jūnija rezolūciju Nr.45/SAN-1041, ņemot vērā Labklājības ministrijas 2012.gada 1.jūnija vēstulē Nr.16.7-0101/1149 ietvertu informāciju, ir noteikts, ka minētais informatīvais ziņojums ir iesniedzams izskatīšanai Ministru kabinetā līdz 2012.gada 15.jūnijam.

LMZino_150612_Komiteja: „Informācija par Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai kārtējo ziņojumu par vizīti Latvijā 2011.gada 5.-15.septembrī rekomendāciju izpildi”

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

Kopā ar informatīvo ziņojumu izskatīšanai Ministru kabineta sēdē ir sagatavots Ministru kabineta rīkojuma projekts „Par papildu finansējuma piešķiršanu pilotprojekta uzsākšanai valsts sociālās aprūpes centros” un sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), kas paredz papildus finansējuma piešķiršanu Labklājības ministrijai no valsts budžeta programmas 02.00.00 "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem", lai segtu izdevumus Pilotprojekta „Priekšlikumu klientu grupēšanai un nepieciešamā pakalpojuma apjoma noteikšanai” īstenošanas uzsākšanai (ekspertu piesaistei).

Informatīvajā ziņojumā Labklājības ministrija sniedz informāciju par valsts sociālās aprūpes centru darbību un problēmjautājumiem, kas kavē kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu valsts sociālās aprūpes centru klientiem, kā arī lūdz piešķirt papildus finansējumu minēto problēmu risināšanai – atalgojuma paaugstinājumam klientu aprūpē iesaistītajiem valsts sociālās aprūpes centru darbiniekiem, finansējumu minētā pilotprojekta pabeigšanai, kā arī papildus finansējumu precēm un pakalpojumiem, lai nodrošinātu ēdināšanas un energoresursu pieaugošo cenu ietekmes samazināšanu uz valsts sociālās aprūpes centru klientiem sniegto pakalpojumu kvalitāti.

Labklājības ministre

I. Viņķele

15.06.2012.

1471

Sandra Garsvāne

67021668, Sandra.Garsvane@lm.gov.lv

LMZino_150612_Komiteja: „Informācija par Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai kārtējo ziņojumu par vizītes Latvijā 2011.gada 5.-15.septembrī rekomendāciju izpildi”

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~